

Kirjoittaja: Minna Säävälä

erikoistutkija, Väestöliitto; dosentti, Helsingin yliopisto

Perhesyyt ovat muodostuneet useimmissa Länsi-Euroopan maissa, myös Suomessa, tärkeimmiksi laillisen maahanmuuton perusteiksi. Kun Euroopan maissa oleskelulupakäytäntö on hyvin tiukka, avioliitto on mahdollisuus muuttaa vähemmän kehittyneistä maista Eurooppaan.

Perhesyihin lasketaan monenlaisia muuton perusteita. Kyseessä voi olla kokonaisen perheen muutto yhdessä, kun yksi perheenjäsenistä tulee vaikkapa töihin tai opiskelemaan Eurooppaan.

Perheenyhdistämisessä puoliso ja lapset tai alaikäisen vanhemmat seuraavat maahan muuttaneen perässä. Avioliittomuutto puolestaan viittaa tilanteeseen, jossa maassa pysyvästi asuva henkilö solmii avioliiton ulkomailla asuvan henkilön kanssa ja haluaa alkaa viettää perhe-elämää Suomessa.

Avioliittomuutto ei ole toistaiseksi Suomessa muodostunut niin keskeiseksi muuttoperusteeksi kuin vaikkapa Norjassa, Ranskassa tai Britanniassa, joissa asuu paljon omasta lähtömaastaan puolisoita hakevia maahanmuuttajataustaisia ihmisiä (Kofman 2004). Esimerkiksi Marokosta, Turkista, Pakistanista, Vietnamista ja Intiasta tulevat muuttajat ja heidän jälkeläisensä avioituvat mielellään oman tai vanhempiensa synnyinmaan ihmisten kanssa.

Avioliittomuutto voi perustua järjestettyihin avioliittoihin kuten usein edellä mainituissa yhteisöissä, tai spontaaniin romanttiseen rakkauteen perustuvaan parinmuodostukseen ihmisten liikkua yhä enemmän yli rajojen turismin, työn, opintojen ja ystävöverkostojen vuoksi. Todennäköisesti tulevaisuudessa sekä maahanmuuttotaukaiset henkilöt että syntyjään suomalaiset tuovat puolisoita ulkomailta yhä yleisemmin.

Avioliittomuutto maahanmuuton perusteena on toistaiseksi jäänyt julkisessa keskustelussa vähälle huomiolle, kun suurin mielenkiinto on keskittynyt humanitäärisin syin maahan tullessiin. Keskustelu vaikuttaa vääristyneeltä, kun huomioidaan perhesyihin perustuvan muuton laajuus verrattuna muihin syihin. Perhesyihin perustuvia oli viime vuonna Maahanmuuttoviraston myöntämistä ensimmäisistä oleskeluluvista noin 32 prosenttia. Humanitäärisillä perusteilla myönnettiin vain noin 12 prosenttia ensimmäisistä oleskeluluvista.^[1] Luvuissa eivät ole mukana EU-maista tulleet eivätkä paikallispoliisin myöntämät oleskeluluvat. Jos ne otetaan huomioon, perheperusteella tulleiden osuus on vielä suurempi ja humanitääristen syiden perusteella maahan asumaan tulleiden osuus jää pienemmäksi.

Vuonna 2008 Helsingissä solmituissa avioliitoissa joka neljännessä oli osallisena ulkomaan kansalainen. Suomen kansalaisen ja ulkomaan kansalaisen avioliittoja on 14 prosenttia kaikista Helsingissä solmituista avioliitoista ja ulkomaan kansalaisten välisiä 12 prosenttia. (Helsingin Sanomat 8.2.2009.)

Suomalaiset miehet solmivat suomalaisia naisia enemmän avioliittoja ulkomaalaisten kanssa. Vuonna 2008 miesten puolisoita tuli eniten Thaimaasta, Venäjältä, Kiinasta ja Virosta, kun taas naisten puolisoita tuli eniten Turkista, Britanniasta, Yhdysvalloista ja Ruotsista. Merkittävin uusi piirre on voimakkaasti lisääntynyt avioituminen thaimaalaisten naisten kanssa. Vuonna 2000 thaimaalaisten kanssa solmi avioliiton 150 suomalaismiestä, vuonna 2008 jo 425 miestä avioitui Thaimaan kansalaisen kanssa.

Thaimaalaisista on tullut suurin yksittäinen suomalaisten kanssa avioituva ryhmä. Thaimaalaisia naidaan Suomeen nyt jo enemmän kuin venäläisiä. Tämä asettaa avioliittomuuttajien kotoutumiselle uudenlaisia haasteita. Monet tulijoista eivät ole juurikaan käyneet kouluja, he ovat ainakin aluksi riippuvaisia aviomiehestään, ja sosiaaliset suhteet rajautuvat usein omaan kieliyhteisöön kantasuomalaisten ennakkoluulojen ja muuttajien heikon kielitaidon vuoksi. Hannu Sirkkilä on väitöskirjassaan (2005) kuvannut, miten suomalaismiehet esittävät thai-vaimonsa itsenäisinä ja vapaina toimijoina. Toisaalta erityisesti iäkkäämmillä miehillä näyttää olevan tarve korostaa thai-vaimonsa perinteisesti naisellisenä pidettyä roolia kodin ylläpitäjänä.

Avioliittomuuttoa pidetään muuttajan kannalta yleensä varsin ongelmattomana ilmiönä, lähinnä mahdollisuutena päästä oikotietä osalliseksi uuteen yhteiskuntaan. Monikulttuurisen liiton suomalaisen ja ulkomaalaisen välillä oletetaan johtavan luontevasti vieraskielisen henkilön menestyksekkääseen sopeutumiseen ja integroitumiseen. Jotkin tutkimustulokset tukevatkin tätä näkemystä.

Anni Jääskeläinen (2003) on tutkinut entisestä Neuvostoliitosta tulleiden avioliittomuuttajien integroitumista. Vertailu suomalaisten kanssa avioliitossa elävien ja omanmaalaisten kanssa avioliitossa elävien välillä vahvistaa, että suomalaisen kanssa avioituneet työllistyvät paremmin. Suomalainen puoliso tuo ulkomaalaistaustaiselle miehelle tai naiselle mahdollisuuden oppia suomea tai ruotsia arjessa. Toinen keskeinen seikka on puolison apu ja sosiaalinen verkosto, jonka kautta löytyy vuorovaikutussuhteita ja joka helpottaa työllistymistä.

Monikulttuuriset liitot eivät kuitenkaan aina johda työelämään liittyvän tai sosiaalisen integroitumisen kannalta suotuisiin tuloksiin. Aino Saarisen (2007) tutkimus tuo esiin sen, että avioliitto suomalaisen kanssa voi pahimmillaan merkitä ulkomaalaiselle naiselle umpikujaa. Vaikka suomen- tai ruotsinkielinen puoliso tuo mahdollisuuden oppia kieltä osana arkea, maahanmuuttajanaisten kanssa työskentelevien järjestöjen kokemuksen mukaan kaikki suomalaiset puoliset eivät edes halua vieraskielisen puolisonsa oppivan paikallista kieltä.

Avioerot ovat monikulttuurisissa liitoissa noin kolme kertaa niin todennäköisiä kuin liitoissa keskimäärin (Tilastokeskus 2007: 22). Meillä ei ole juurikaan tutkittua, täsmällistä tietoa siitä, mitkä tekijät johtavat monikulttuurisissa liitoissa niin usein avioeroon. Syyt ovat todennäköisesti yhtä moninaisia kuin saman kulttuuritaustan omaavienkin ihmisten liitoissa. Ympäristön paineiden alaisena eläminen ja ennakkoluulot vaikeuttavat monikulttuurisissa liitoissa elävien elämää kaikissa avioliitoissa koettujen yleisten haasteiden lisäksi. Ja jos ulkomaalainen puoliso ei ole oppinut paikallista kieltä eikä integroitunut työelämään tai ylipäätään sosiaalisiin verkostoihin, avioero johtaa ulkomaalaistaustaisen puolison elämän moninkertaiseen kriisiin.

Paikallisen kielen oppiminen ja osallisuutta vahvistava tuki on tärkeää avioliittomuuttajien hyvinvoinnin ja parisuhteiden kestävyyskannalta. Väestöliitossa parisuhdetyötä tekevien kokemuksen mukaan tärkeää avioliiton kestävyyskannalta on myös se, että suomalainen puoliso arvostaa ulkomaalaisen puolisonsa taustaa ja on kiinnostunut hänen kulttuuristaan ja kielestään.

Avioliiton vuoksi Suomeen tulevat muuttajat ovat oikeutettuja ilmaiseen kieli- ja kotoutumiskoulutukseen vain, jos he ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi tai hakevat toimeentulotukea. Avioliittomuuton keskeinen rooli maahanmuuton perusteena pitäisi ehdottomasti ottaa huomioon myös kotoutumistuen ja koulutuksen suunnittelussa ja oikeudessa näihin palveluihin.

Avioliittomuuttajan elämän sujumisen edellytyksenä on, että puoliset jakavat saman näkemyksen liiton perusteista ja sosiaaliset sekä palvelutukiverkostot toimivat. Parisuhde suomalaisen kanssa ei itsestään selvästi johda muita maahanmuuttajia helpompaan muuttoprosessiin, mutta se antaa osalle mahdollisuuden nopeaan kielenoppimiseen ja pääsyn sosiaalisiin verkostoihin.

Avioliittomuuton kasvu on syventyvän globalisaation maailmassa väistämätöntä. Kun ihmiset liikkuvat maailmalla, syntyy parisuhteita ja rakkauksia. Liitot ovat osa tasaisesti kiihtyvää prosessia, jossa väestö asteittain monimuotoistuu. Avioliiton vuoksi muuttaneita toimii tälläkin hetkellä aktiivisesti suomalaisessa politiikassa, taiteen piirissä ja työelämässä. Olisiko Suomessa Roman Schatzia, Umayya Abu-Hannaa, Kermen Soitua tai monia muita ansiokkaita ihmisiä ilman puolisoita, jotka saivat heidät uskaltautumaan Suomeen? Erään informaatioteknologian alan yrityksen toimitusjohtaja vitsaili, että Suomen paras valtti globaalissa kilpailussa alan erityisosajista ovat suomalaiset naiset, jotka saavat puolisoitaan maailmalta asettumaan Suomeen.

Lähteet

Helsingin Sanomat (8.2.2009)

<http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Joka+nelj%C3%A4s+helsinki%C3%A4inen+nai+ulkomaalaisen/1135243357121>

Jääskeläinen, Anni (2003) Intermarriage and segmented integration into Finnish society: Immigrant women from the former Soviet Union. *Yearbook of Population Research in Finland XXXIX* 2003: 33-54.

http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/362799/YB+03_Jaaskelainen_33-54.pdf

Kofman, Eleonore (2004) Family-Related Migration: A Critical Review of European Studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(2): 243–262.

<http://www.tandf.co.uk/journals/carfax/1369183x.html>

Saarinen, Aino (2007) Venäläiset maahanmuuttajat "naisystävällisessä" Pohjolassa: kansalaisuus ja stigmatisoitunut identiteetti. Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.), *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 125-174.

Sirkkilä, Hannu (2005) Elättäjyyttä vai erotiikkaa : miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa? *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/13401>

Luvut on koostettu Maahanmuuttoviraston Oleskeluluvat vuonna 2009 – tilastoanalyysistä

<http://www.migri.fi/download.asp?id=Mamun+tilastoanalyysi+2009;1551;{590DE241-246A-4AA1-B47D-278D0C319C6F}> ja

Turvapaikkaosaston tilastoanalyysistä, vuosi 2009.

<http://www.migri.fi/download.asp?id=tupan+tilastoanalyysi+1%2D6%2F2009;1579;{2F2927A6-0F49-4AFD-8D88-2545CF5356EC}>